

ШОЪЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 45 (8681)

2 НОЯБРЬ

2017 йыл

КИШИ ЮМА

КАРАША АЙЫ

1931-нши йылдан алып шыгады

4-нши ноябрь – РОССИЯ ХАЛК
БИРЛИГИНИНЪ КУЪНИЭлимизди
тыпакластырады

Бизим уйкен ортак элимиз СССР бузылган сонъ, аталык политиклери халкты бирлестирувши идеяды коьп изледи-лер. Алдынъы 7-нши ноябрь, кайбир политиклер мен тарих-илердинъ ойларына коьре, халкты бирлестирип болмай-ды. Аьлиги янъы Россияда, олардынъ айтувы ман, савлай халкты, баьри россия миллетлерин бирлестирувге онълай-таган баска куьн керек эди, эм сол куьн деп коьп эрислесув-лерден сонъ 4-нши ноябрь куьнин беркиткенлер.

Тарих беттен алып караганда, сол куьн – ол 1612-нши йылда Козьма Минин мен Дмитрий Пожарскийдинъ етек-шилиги мен орыс халкынынъ поляк баскыншыларына карсы бас коьтерип, сонъында Москвады босатувга каратылган ымтылувы басланган куьн. Сол куьннен сонъ Россияда нава-сыз, урыс-талас заманы кутылып, властьке Романовлар тукумыннан биринши патша – Михаил такка олтырган.

Ама биз, коьплерге эндиги белгили болатан тарих бил-дирувлерине таянмай, аьлиги заманадагы 4-нши ноябрьге кайтайык. Сол куьнди Россия халкынынъ бирлик куьни деп белгилевди тек РФ Государстволык Думасынынъ депутат-ларынынъ хыйлысы тувыл, солай ок орыс православный кил-сеси де макул коьрген. Соьйтип, 2004-нши йылдынъ ызында патшалык байрамларына тагы да биреви косылды.

Соннан бери эндиги 17 йыл оьтип барады, эм ызгы йыл-ларда халкымыздынъ патриот сезими оьр коьтерилгеннен болар, бу байрам, дурысында да, Россия яшавшыларын бир-лестирувши белгисине айлана береди. Бу байрам, солай ок биз тек биргелесип баьри кыйынлыкларды эм оравлыкларды енъмеге болаягьмызга шақырады.

Россиядынъ халк бирлигининъ куьни – ол бизим уйкен пат-шалыгьмыздынъ баьри граждандларына оьзлерин бир уллы халк экенин анъламага эм сезбеге деп беркитилген байрам.

Ногай районнынъ оьрметли яшавшылары!

Сизди патшалык байрамы – Россия халк бирлигининъ куьни мен кутлаймыз!

Бу байрам бизге россия тарихининъ йигитлик бетлери, ортак миллет бирлигимиздинъ коьп оьмирли аьдетлери акында билдиреди. Бизге ата-бабаларымыздан уллы эли-миз калган эм аьлиги заманадагы ямагатта берк тыныш-лыкты токтастырув сонънъ келеектегисине бизим тий-исли косымымыз болар.

Биз паракхатлы заманларда яшаймыз эм ол уйкен наь-сип. Бизим куьш-куватымыз курылыс исине каратылган. Буьгуньлерде власть, ямагат биргелесип уйкен борышлар-ды шешпеге тийисли. Оьз ислеримизди, ийгиликке каратыл-ган куватымызды бирге косып, биз оьз районымызды онъай-лы этпеге боламыз, неге десе халк бирлиги – ол уллы куьш.

Ногай районнынъ яшавшыларынынъ тыпаклыгы, ортак миллет макулласувлыгы тынышлыкты эм сабырлык-ты канагатлар, районнынъ эм бизим патшалыгьмыздынъ илгери оьрленувине яхшы негиз болар. Сизге наьсипти, суййимликти, аьр бир аьелге анъламлыкты, тынышлыкты эм тил бирликти йораймыз!

М.Аджеков, «Ногайский район» МО администрациясы-нынъ аькимбасы.

Р.Насыров, «Ногайский район» МО Депутатлар йыйы-нынынъ председатели.

**Ногай районы бойынша Россия иш ислер
органларынынъ сыйлы куллыкшылары эм ветеранлары!**

Сизди Россия иш ислер органларынынъ куллыкшысы куь-ни мен кутлаймыз. Сизинъ кеспи усталыгьнынъыз, йигерли-гинъыз, намыслыгьнынъыз эм ис борышнынъызга аалалыгьнынъыз районда эмишликти эм кавыфсызлыкты, законшылыкты эм правойорыкты тутувдынъ негизи болады. Аьдемлер сизге карап, ямагаттынъ эм патшалыктынъ законлы кызыксы-нуварын канагатлавыс сенимли куьшти коьредилер.

Сизинъ баьринъызге де Ногай районы, Дагестан эм Рос-сия уьшин ис аьрекетинъызде уьстинликлерди, тынышлык-ты эм коьп ийгиликлерди йораймыз.

М.Аджеков, «Ногайский район» МО администрациясы-нынъ аькимбасы.

Р.Насыров, «Ногайский район» МО Депутатлар йыйы-нынынъ председатели.

ЙОЛЫГЫС

«Ногай районы – Дагестанды
туьзуувши район»

Оьткен юма «Ногай-ский район» МО адми-нистрациясында район активнининъ Дагестан Республикасынынъ ваь-киллери мен кенъейтил-ген йолыгысы болып озды.

Йолыгыста Дагестан Республикасынынъ эконо-мика эм территориал-лык оьрленув министр-нинъ куллыгын юритувши Раюдин Юсуфов, Савлык саклав министрининъ кул-лыгын юритувши Танка Ибрагимов, Билимленди-рув илми эм яслар поли-тикасы бойынша мини-стрининъ куллыгын юри-тувшисининъ орынбасары Темирхан Халилов, Энер-гетика, байланьс эм коьлик министрининъ куллыгын юритувшисининъ 1-нши орынбасары Арслан Арслан-ов эм баска оькимет ваь-киллери, ДР Халк Йыйы-нынынъ депутаты Мурат Мамаев, «Ногайский рай-он» МО администрация-сынынъ аькимбасы Мух-тарбий Аджеков, район депутатлар йыйынынынъ председатели Руслан Насы-

ров, олардынъ орынбасар-лары, район депутатлары, авыл аькимбаслары, орга-низация эм учреждение етекшилер катнастылар.

Йолыгысты баслаятып, район аькимбасы Мухтар-бий Аджеков Ногай райо-нына республика власть органлары маьне бермейди деп айтыв дурыс тувыл, олар колыннан келген шаклы коьмек эткенлер эм энди-ги де этедилер деди. Онынъ айтывы ман, тек янъыларда республика Оькиметиннен

район бюджетине 20 мил-лион маьнет акша йибе-рилди. «Сол акша ман биз балаларды тамакландырув-га керекли азык-туьлик, кы-йын ак, коммуналлык бу-йымлары бойынша йыйнал-ган борышларды ябамыз. Ювык арада биз борышлар сорадын толы кебинде яба-якпыз. Болса да бизде аьли де коьп маьселелер бар, эм солардынъ акында буьгуьн ойласпага йыйылганмыз», – деди М.Аджеков.

ДР Экономика эм тер-

риториаллык оьрленув министрининъ куллыгын юритувши Раюдин Юсу-фов соьзининъ басында ок: «Ногай районы Даге-стан уьшин Дагестанды туьзуувши район болады. Сол себептен республи-ка Ногай районына маьне бермей болмайды», – деп белгиледи. Ол солай ок районнынъ алдынгы етек-шилерининъ куллыгына да оьз белгисин берди.

(Ызы 3-нши бетте).

Кутлаймыз!

Оьрметли**Казмагомед Зейнадинович!**

Россия ногайларынынъ Феде-раллык миллет-маданият авто-номиясынынъ Оьр Совети Сизди 60 йыллыгьнынъыз бан кутлайды!

Сиз совхоз исчисиннен алып Дагестан Республикасынынъ министрининъ орынбасарына дейим уйкен эм уьстинликли ис йолын оьткенсиз. Ногай район аькимбасы болып хыйлы йыллар аьрекет этип, Сиз районнынъ социал-экономикалык эм мада-ният оьрленувине оьлшемсиз уйкен косымынъызды эткенсиз. Сиз етекишлик эткен йылларда районда авыл хозяйство произ-водствосын беркитув бойынша заьлимдей куллыклар этилинген, патшалык ногай драма театры туьзилген, районда школалар, район больницадынъ янъы мекан-лары курылган. Сиз, соны ман бирге, район авылларын газификациялавга да коьп кыйыны-нъызды салгансыз. Россия ногай-ларынынъ Федераллык миллет-маданият автономиясын туь-

зуьвде Сизинъ эткен исинъыз оьл-шемсиз бек уйкен.

Россия ногайларынынъ ФНКА Оьр Совети Сизди сыйлы мере-кенъиз бен кутлайды, Сизге энди-де берк ден савлыкты, ногай хал-кынынъ пайдасы уьшин ис аьреке-тинъызде коьп илгери етимислерди йорайды.

**Россия ногайларынынъ
ФНКА Оьр Совети.**

Сыйлы**Казмагомед Зейнадинович!**

Сизди 60 йыллык хайырлы асынъыз бан кутлаймыз!

Сиз коьп йыллар узагында Ногай районнынъ авыл хозяй-ство тармагында, сонъында район басшысы ис орынында кул-лык этуьвинъыз бен район еринде эгинши-фермер эм байыр ярдам-шы хозяйстволарды уйгьнлавга, бир неше билимлендирув, савлык саклав, социаллык, маданият, спорт учреждениелерин курувга эм ярастырувга оьз уьлисинъызди коскансыз. Сизинъ аьрекетинъыз бен бир неше авылларга газ етке-рилген, район эм республика оьл-шеминде маданият, билимленди-рув, авыл хозяйстволык шарала-ры оьткерилген.

Сизге энди-де узак оьмирди, наьсипти, уйкен уьстинликлерди йораймыз.

М.АДЖЕКОВ,

«Ногайский район» МО админи-страциясынынъ аькимбасы.

Маъселелер шешилмеге коъп калмады

Янъыларда Ногай району республикамыздынъ бас кала-сыннан сыйлы конакларды йолыктылар. Конаклар район орталыгымызда болып, бар маъселелерди тынълап, шешилуъв йолларын излестирдилер. Сол келген конаклар Орта-Тоъбе авылында да болдылар.

ДР Обкиметининъ Председателининъ орынбасарынынъ исин юритуъвши, Экономика министрининъ исин юритуъвши Р.Юсуфов Орта-Тоъбе авыл яшавшылары ман йолыгысып, аыр бир аъдемнинъ соравына явап бермеге шалысты. Ол авылга киргенлей ок, 2013-нши йылдан алып курылган, ама кулланувга берилмейтаган, авыл яшавшылары пайдаланып болмайтаган коьгилдим от акында соравды коьтерди.

2013-нши йылдан алып, авылдынъ орамларында газ трубалар оъз бойларын коьрсетип турадылар, тек уйлерге аькелетаган йлувлугы йок. Исти толтырган куллыкшылардынъ белгилеви мен 8 миллион 100 мынъ маьнет акшадынъ куллыгы этилген, уйлерге ягарлыкты йиберер ушин аьли де 1 миллион 250 мынъ маьнет акшадынъ

куллыклары этилмеге керек, тек, оькинишке, алдынгы этилген куллыклардынъ да акшасы тоьленмеген.

Авылда курылган, тек аьли де аз болмаган куллыклары калган мектеб меканына да Р.Юсуфов барды. Сонынъ акында да ол авыл яшавшылары ман соьйледи.

– Авыл мектебин кутарар ушин 40 миллион акша республика бюджетиннен шыгарылган, сол акша, эш те, мектебти эндиги окув йылына кулланувга бермеге етер, – деди ол.

Йол маъселеси де йолыгыс бойынша коьтерилди, ДР Обкиметининъ Председателининъ орынбасарынынъ исин юритуъвшисининъ соьзине коьре, тез арада шешилмеге керек.

Авыл яшавшылары атыннан келген конакларга разылыгын окытувшы Айгуль Сагиндикова билдирип, ол оъз соьзинде авыл-

да бар маъселелер акында да айтты. Бас деп ол авылда сув кытлык экени акында билдирди эм сол маъселеди тез арада шешпеге соьз берген «Ногайский район» МО аькимбасы М.Аджековка ярдам этпеге Р.Юсуфовка тилек салды.

Орта-Тоъбе авылында Эконо-

мика министрининъ исин юритуъвши Р.Юсуфов пан йылы хабарласув аьлинде оьтти.

Авыл яшавшыларынынъ соьзине коьре, Раудин Юсуфов Орта-Тоъбе авылында биринши кере конакта тувыл. Ол, оьзи айтканлай: «...Мен оьзимди бир аз болса да, Орта-Тоъбеден

деп те санайман...». Ол келип кетсе, авылда бир туьрленислер болатаган. Аьли де авыл яшавшыларынынъ сенимлери бар. Авылда ийги якка туьрленислер болар...

Г.САГИНДИКОВА.

Суьврете: Р.Юсуфов Орта-Тоъбе авылында конакта.

ТОЪГЕРЕК СТОЛ

Авылдасынъ ким – аданасынъ сол

Янъыларда бизим район орталыгымызда «Калай яшайсынъ, авылдас?» деген маданият проекти ишинде байрам озгарылды. Байрамда Дагестан Республикасынынъ Миллет политикасы бойынша министри Татьяна Гамалей ортакшылык этти.

Байрамнынъ маьнели шараларынынъ бириси «Авылдас авылдаска тирев» деп аталган тоьгерек столдынъ озувы эди. Бу тоьгерек стол районымыздынъ орталык китапханасында уйгынланып озгарылды. Тоьгерек столда Татьяна Гамалей, «Ногайский район» МО администрация аькимбасынынъ орынбасары Баймагомед Ярлыкапов, Депутатлар Йыйынынынъ председатели Руслан Насыров, ногай эм даргин халкларынынъ ваькиллери катнастылар.

Тоьгерек стол катнасувшыларын карсы алып, Т.Гамалей 2015-нши йылда ДР Миллет политикасы бойынша министерствосы ман оьткерилген «Конакшылык» проекти акында хабарлады. Сол проекттинъ яшавга шыгарылувы бойынша Ногай район яшавшылары коскан уьлиси акында йыйылганлардынъ эсине салды.

Оннан сонъ ол йыйылганларга буьгуьнги «Калай яшайсынъ, авылдас?» проектининъ озгарылувынынъ бас мырады эм борышлары акында хабарлады.

– Бу проекти ойлай келип, биз дагестанлылардынъ йылы катнаслыгы кайтип туьзилетаган

нын анъламага шалыстык. Бизим республикамызда туьрли миллетли халклардынъ катнаслыгы бек маьнели. Бизим республикамызда 40-ка ювык туьрли миллетли халклар татымлыкта, дослыкта яшайдылар. Олар бир -бирине аданастан да ювык болган ерлери де болады, – деди Татьяна Гамалей.

Онынъ соьзине коьре, Дагестан Республикасы Россия элинде коьп миллетли регион болып, татымлыктынъ, тыпаклыктынъ мысалы болады эм оьсип келетаган несилге де ийги коьрим.

Тоьгерек столды юритуъвди де Татьяна Гамалей оъз мойнына алды эм биринши оьзиннен сонъ соьзди Ногай район Депутатлар Йыйынынынъ председатели Руслан Насыровка берди. Ол тоьгерек стол катнасувшыларын муниципалитет бойынша юритилетаган шаралар ман таныстырды, аьр бир тармакта этилетаган куллыклар акында да билдирди.

Нариман авыл поселенисининъ аькимбасынынъ орынбасары Роза Асанова йыйылганларды даргин миллетли халклардынъ бизим шоьлимизге келуьв

тарихи мен таныстырып, буьгуьнлерде туьзилген катнаслыгы акында кызыклы хабарлады.

1969-ншы йылда Ногай шоьлге 30 даргин миллетли аьдемлер келип, Шумлелик авылын курган болса, буьгуьнлерде бу авылда 300-ге ювык аьеллер яшайдылар. Араларында ногайлар ман карысып туьзилген аьеллер де бар.

– Шумлелик авылын биз мысал этип келтирмеге де боламыз. Бу авылдан яслар кырга коьп кетпейдилер, Сирия элине де карак туьркимлер сыралагына киретаганлар да йок. Авылда ясуьйкенлер совети куллыгын белсен бардырады. Куьн сайын яслар ман хабарласувлар юритилип турады. Кайдай да бир маъселе тува калса, тек ясуьйкенлер совети аркалы сол

маъселе шешиледи... – дейди Роза Асанова.

Тоьгерек столдынъ куллыгы бойынша даргин халкы ман ногайлардынъ катнаслыгы уьстинде бек коьп ийги мысаллар келтирилди. Ама авыл, халк болган ерде маъселелер де болмай болмайды. Шумлелик авылында сув, электроярык, йоллар маъселелери де бек оьткир турадылар, етиспевликлер де бар. Сол маъселелерди де шешпеге Татьяна Гамалейге тилек салынды. Ол да оьз алдына тийисли органдарга еткермеге соьз берди.

«Ногайский район» МО администрация аькимбасынынъ орынбасары Б.Ярлыкапов болса, анти-террористлик комиссия кайтадан туьзилгени, олардынъ буьгуьнлерде юритетаган куллыклары акында айтып, Шумлелик авыл яшавшы-

ларынынъ яслар ман юритетаган ислери бойынша бай сулыбын алмага ниетлери барын айтты. Бу ерде Татьяна Гамалей де ногай ясларды баьри Дагестанда болатаган шараларга костырмага куьш салагын билдирди.

– Ногай районында билимли аьдемлер аз тувыл. Олар оьз билимлерин туьрли республика бойынша озгарылатаган шараларда катнасып коьрсетдилер, – деди ведомство етекшиси. Сонынъ арасында ол Россия кезегинде озган шарада катнасып, енъуьвши болган окытувшы Н.Джумаева эм А.Х.Ш.Джанибеков атындагы мектеб окувшысы А.Аджиева акында айтты. Олар да оьз сулыплары ман баска йолдаслар ман, авылдаслар ман боьлиспеге болагы акында билдирди.

Йолыгыс йылы хабарлав негизинде озды. Оьз ойларын «село Терекли-Мектеб» СП МО аькимбасы З.Аджибайрамов, ясуьйкенлер А.Сангишиев, З.Аджибаев, Ш.Аджибаев, «Яслык» яслар орталыгынынъ етекшиси С.А.Сарсеев, Шумле-лик авыл ясуьйкенлер советининъ председатели Г.Раджабов, мектеб етекшиси О.Шахбанов эм А.Х.Ш.Джанибеков атындагы мектеб окытувшысы А.Бакиев айтып кеттилер. Аьр бирисин маьне берип тынъладылар, керек ерлерде маслагатлар да, ийги йоравлар да айтылдылар.

Арслан Бакиев йыйылганларга янъыларда «Ицари-2017» регионлар ара эколого-туристлик яслар форумында катнасканы акында хабарлады. Бу форумда ол «Дослык коьпни» деген проекти мен катнаскан. Сол проект бойынша ол даргинлер мен ногайлардынъ катнаслыгын коьрсетпеге шалыскан...

«Авылдас авылдаска тирев» деп аталган тоьгерек стол бойынша аьр бир катнаскан аьдем, элбетте, авылдасынъ ким – аданасынъ сол экенин ыспатламага шалысты. Мага коьре, тоьгерек стол катнасувшылар, шеттен тынълаганга, бек белсен кепте сол шақырувды дурыс экенин коьрсетти.

Г.САГИНДИКОВА.

Суьврете: тоьгерек стол аьрекетин бойында.

Янъы маданият уйи кулланувга берилди

Оьткен юма сонъгы куьн Червленные Буруны авылында янъы маданият уйининъ ашылувына багысланган байрам болып озды. Аьлиги заманларга баъри келисли шартлары болган маданият уйи буьгуьн конакларга оьз эсиклерин кенъге яйып ашты. Бу меканда китапхана, спортзал, шомылмага болатанган кабиналар эм балаларга айырым боьлме ерлестирилген.

Червленные Буруны авыл яшавшыларынынъ сондай куьезин боьлмеге ДР маданият министрининъ исин толтырувшы Зарема Бутаева, «Ногайский район»

ЙОЛЫГЫС

«Ногай районы – Дагестанды туьзуьвши район»

(Басы 1-нши бетте)

Оьткен куьнлерде, онынъ созине коьре, район бюджетине республика бюджетиннен косымша эсапта тагы да 23 миллион маьнет акша йиберилген. Сога карамастан, район бюджетининъ йыйылган борышлары 90 миллион маьнеттен де артады, деди ол. Р.Юсуфов йыйылганларга борышлар ман байланыслы материалларды район прокурорына йиберинъиз деген кенъесин берди. «Калып турган район бюджетининъ борышларын ябувды биз келеяткан йылдынъ республика бюджетине калдырдык. Соьйтип Ногай районы бойынша туьзилген финанс маьселелери шешилди демеге керек», – деди ол.

Муннан сонъ министрдинъ куллыгын юритуьвши келеяткан 2018-нши йылдынъ республикалык бюджетинде социаллык маьнелиги болган курылыслар эм куллыктар уьшин инвестициялар каралмаганын билдирди. Тек Орта-Тоьбе авылындагы школа курылысын кутарувга, бу авылга эм Шумлеликке табият газды ювык арада еткеруьв маьселелери шешилеегине сендирди.

Р.Юсуфов Ногай районында кадрлар политикасы бойынша да хыйлы сораьлар барын белгиледи. Онынъ сози мен, кайсы район организациясына кайдай етекши айырылса да, ол сораь район аккимбасы ман кенъесилип шешилмеге керек.

Муннан сонъ созди ДР Савлык саклав министрининъ куллыгын юритуьвши Танка Ибрагимов алды. Ол Ногай район ЦРБ-на ызгы йылларда министерство ягыннан дайым да коьмек этилинип келгенин айырып белгиледи. «Айтпага, Шамиль районынынъ эмлев биригуьвине йылга 126 миллион маьнет акша шыгарылса, Ногай районынынъ ЦРБ-на 167 миллион маьнет шыгарылган. Тек сол шаклы карыжды ким эм кайтип шыктажлайтаганы артыннан министерство тергеп болмайды. Ногай ЦРБ бас врачы бу ис орынына беркитилди, неге десе сол заманга онынъ билими де, ога языл-

ган характеристикасы да оны бу ис орынына беркитуьвге келисли болган. Баска районлардынъ мысаллары бойынша мен бас врачты 24 аьдемнен туьзилген комиссия сайлайтаганын билемен. Сонынъ уьшин тийисли билими эм сулыбы бар аьдемлер сондай конкурс комиссиясына оьз документлерин аьзирлеп берсинлер», – деди Т.Ибрагимов, Ногай ЦРБ бас врачы эндигиси конкурс негизинде сайланаягын билдирип. Р.Юсуфов, эндиги йылда республикада авыл хозьяйстволык маьнелиги болган ерлерди тергев бойынша боьлик ашылаягын билдирди. Ол коьшимли малшылык ерлерин кулланув бойынша туьзлик районларынынъ яшавшыларында коьп сораьлары барлыгын белгиледи. Соны ман байланыста йолыгыста район яшавшысы Каирбек Тангатаров, район администрациясынынъ Ямагат советининъ председатели Эльмурза Саитов оьз сораьларын бердилер. Э.Саитов Ногай районынынъ ерлерин коьшимли тав хозьяйстволары ман бирге конъысы биздегиндей туьзликтеги Кизляр эм Тарумов районлары да бийлеп койганлары акында сораьды коьтерди. Р.Юсуфов, сондай сораь дурьс салынганын белгилеп, бир ай ишинде сога явап берилеегине сендирди. Коьтерилген сораь бойынша оьз ойын район Ясуьйкенлер советининъ председатели Рашид Мурзагишиев те билдирди. «Язда болып оьткен Савлайроссиялык ногай халкынынъ съездин уйгынлавга мине бу сораь себеп болды. Ер сораьы – ол кайсы заманда да социаллык яктан оьткир сораь болады. Сол сораь таза кепте, халкка коьринисли аьлде шешилмеге тийисли. Энъ де маьнелиси сол, биз оьзимиздинъ тувган еримизде аз санлы халк болып калмага суьймеймиз. Мине бу сораь бизди баъри заттан да бек кыйнайды», – деп белгиледи Р.Мурзагишиев.

Йолыгыста Ногай ЦРБ-нда коррупция ислери орын табатаганы акында халк арасында коьп хабарлар юретаганы да белги-

барган эдилер. Келген конаклар аьр бир боьлмеге кирип, авыл маданият куллыкшылары ман танысып, олардынъ куллыктарына йогары баа бердилер.

ДР маданият министрининъ исин юритуьвши Зарема Аьуевна буьгуьнлерде ярастырув ислер юритилетаган Ногай патшалык театрынынъ эм «Айланай» ансамблининъ етекшилері мен хабарласты.

Червленные Буруны авылында маданият уйининъ ашылувына багысланган байрамда «Ногайский район» МО администрациясынынъ аькимбасы М.Аджеков, авыл яшавшыларын сондай шатлыгы ман кутлап, ДР Оькиметине сондай колтыкклавы уьшин разылыгын билдирди.

– Буьгуьн Червленные Буруны авылында – уьйкен байрам. Бу янъы меканынан эндигиден алып коьплеген ат казанган маданият куллыкшылары шыгаягына бек сенемиз, – деди М.Аджеков.

Зарема Бутаева оьз соьйлевинде ногай маданиятынынъ байлыгы акында айтты эм бизим халкымыздынъ маданият куллыкшыларынынъ йогары кеспилик уста-лығын белгилеп озды.

БИЗИМ ХАБАРШЫ.

Суьвретте: янъы маданият уйининъ ашылувында.

Яслай отта кайнаган

Янъыларда Р.Гамзатов атындагы ДР Миллет китапханасында илми-практикалык конференция озгарылды. Белгиленген шара «Танг-Чолпан» ямагат-политикалык эм адабият журналынынъ 100 йыллыгына эм белгили кумык шаири, прозаик, драматург, ямагат-политикалык аьрекетши З.Батырмурзаев тувганлы 120 йыл толувына багысланды. Конференциядынъ уйгынлавшылары – ДГПУ-дынъ профессору, филология илмилерининъ докторы З.Акавов эм «Танг-Чолпан» журналынынъ редакторы С.Мамаева.

20-ншы оьмирдинъ басында Дагестанда «Танг-Чолпан» ямагат-политикалык эм адабият-художестволык журналы баспаланып баслаган. Журналдынъ янында ямагат яшавга эм адабиятка караслары ювык болган язуьшылар, публицистлер, аьлимлер, суьвретшилер йыйылганлар. Онынъ редакторлары миллет маданияттынъ белгили аьрекетшилері, революционер-демократлар Нухай эм Зайналабид Батырмурзаевлер (атасы ман увылы) болганлар.

Зайналабид Батырмурзаев Хасавюрт округынынъ Аксай авылында белгили язуьшы Нухай Батырмурзаевтинъ аьлинде тувган. Ол, Хасавюрттагы училищеди уьстинликли тамамлап, билимин оьстируьвин Астраханьде, Бахчисарайда, Бакуда, сонъ Казаньде бардырган. Казаньде ерли социал-демократлар ман ювыкласкан. Тувган ерине кайтып, З.Батырмурзаев училищеди окутуьвшы болып ислеген. 20 ясында онынъ аты поэт, драматург, публицист деп белгили болган.

З.Батырмурзаев Дагестанда Совет власти курылсын деп куьрескенлердинъ бир алдышысы болган. Ол Хасавюрт эм Бабаюрт округларынынъ революционный комитетининъ председатели этип сайланган, Дагестанда революция эм партизан коьгалысынынъ уйгынлавшыларынынъ бириси деп белгили болган.

З.Батырмурзаев кыска яшав яшаган. Бактысы ман язылган 22 йыл ишинде ол бек коьп куллык эткен.1919-ншы йыл Зайналабид атасы ман бирге бир куьн деникиншылар ман оьлтирилген.

Н.КОЖАЕВА.

Суьвретте: З.Батырмурзаев.

М.ХАНОВ.

Дуныя тарихинде уйкен орынды алган

Ноябрь айындагы календарь ѳзгерислери арасында Уллы Октябрь социалист революциясынынъ 100 йыллыгына тенъ болганы йок болар. Ѳзининъ маънелиги ягыннан ол тек элимизде тувыл, савлай дуныя тарихи бойына энъ де уйкен орынларды алады.

Уллы Октябрь социалист революциясына 100 йыл толып туры. Алдынгы СССР элимиз турган болса, бу мереке онынъ баъри ерлеринде де энъ де йогары дережеде белгилинеек эди. А биздеги тарих доьмелери халкымызга ийги аьдет болып совет йылларында кирген 7-нши ноябрь кунын байрам куьнлериннен айырганлар. Аз десенъиз, олар бу революция ман байланыслы баъри ийги ѳзгеришлер эм етимислер акында уьндемей, сонынъ тек янъылысларын эм, ѳккинишке, ѳз янларыннан шыгарып, ялган затларды да сога косып, кыйшайтып коьрсетдилер. Бизим ата-аналарымыз, баъри авыл-дасларымыз Уллы Октябрь социалист революция байрамын элимиздинъ энъ уйкен байрамы деп санаганлар. Олардынъ яшавы, бактысы СССР элимиздинъ тарихи эм бактысы ман бирге тар байланыслы эди.

Мысалы эсапта, мен йогарыда белгилеген доьме тарихшилер мен кайбир политиклер бу революциядынъ етекшиси эм уйгынлавышы Владимир Ильич Ленин соны Россияда ѳткеруьв уьшин Германиядан акша алган, ол саткыншы (предатель) аьдем деп атайдылар. Ама ол зат дурыс тувыл экенин быйыл «Аргументы и факты» газетасынынъ ѳзи де язып баспалады. Ленин ѳзининъ революциялык аьрекетин ашык кепте Россияда юритип болмаганлыктан, Германия эм баска шет элдерде туруп юритпеге амалсыз болганы тарихтен де, адабияттан да белгили. Дурысында, Ленин, кайсы бир уллы революционер кимик, шынты патриот

болган, ѳз элин патшадан, байлардынъ, чиновниклердинъ тийиссизликлеринен, корлыкларыннан босатып, ишчилер мен эгиншилердинъ ѳккмети этпеге ымтылган. Ленин революционер болып калмай, солай ок ѳз заманынынъ алдышы политиги эм дипломаты да болган.

Дурыс, кайсы бир революция да янъылыслардан, хаьтелерден, ийгилери мен бирге осал реформалардан сакланып болмаган. Янъы туьзилген Советлер властининъ кайбир етекшилер бирер ерлерде зорлыклар да эткенлер, динди кувалап, белгили дин аьрекетшилерин суьргинге айдаганлар, куьштен коллективизацияды, политикалык репрессияларын озгарганлар.

Болса да соны ман бирге Октябрь революциясы элимиздеги толы билимсизликти, мынълаган аьдемлерди йыл сайын камырга замансыз аькететаган юкпалы маразларды тайдырды. Революция бизим гражданларга ѳз ара тенълик, кайсы яктан да билимленуьвге (совет йылларында мынълаган ликбезлер, рабфаклар, ШКМ-лер (школа крестьянской молодежи) баслангыш, орта, орта кеспили, кешки, йогары окув, илми-тергев ошаклары ашылган) баъри йолларды да кенъ кепте ашкан. Етпис йыллык Совет властининъ заманында СССР элимиз дуныяда энъ билимли, ийги медицина, социаллык канагатланувы, алдышы илмиси, берк коршаланув тармагы эм производствосы болган патшалыклар санына кирген. Советлер Союзында билимлендируьв тармагы айлак та ѳрленип, эли-

Баалы ердеслер!

Сизди Уллы Октябрь социалист революциясынынъ 100 йыллыгы ман кутлайман!

Уллы Октябрь – ол савлайы дуныя яшавын тамырыннан туьрленткен, аьдемлик тарихинде болып ѳткен баъри революциялардынъ энъ де уйкени болады. Онынъ халклар ара уллы маънеси сол, бу революциядынъ сырагысында россия пролетариаты дуныяда бириншилерден болып капиталистлер властин тайдырып, ишчилер эм эгиншилердинъ, дуныяда шынты демократиялы халк властин – Советлер властин токтастырган, бизим уйкен уллы элимиз СССР-ды туьзген. Октябрь революциясы ман XX ѳмирдеги бизим баъри уйкен енъуьвлеримиз эм курылысларымыз, социал-экономикалык, билим, илми, маданият, спорт уьстинликлеримиз байланыслы.

Баьринъизге де коьп яхшылыкларды, уйкен уьстинликлерди, ден савлыкты, наьсипти эм тынышлыкты йорайман.

М.АВЕЗОВ,

КПРФ Ногай РК 1-нши секретари, ДР Халк Йыйынынынъ депутаты.

миз коьплерден артык китап окыйтаган, ясларга сапатлы аьруьв билим эм тербия береттаган ѳккметке айланды. Эндиги сол етимислерди аьлиги заманлар ман тенълестирип каранъыз. Бизим куьнлерде ѳз элининъ тарихин, географиясын, биологиясын, адабиятын, маданиятын билмейтаган яслар саны айлак коьп. Медицина ярдамы да эндигиси баьрисине де ювык эм колайлы тувыл...

Октябрь революциясынынъ коьп ийги курылыс планларын яшавга шыгарувды Уллы Аталык согысынынъ басланувы анъсыздан иркти. Кайбир аталык тарихшилер 1941-1945-нши йыллардагы согыс боль-

шевиклердинъ куьнасиннен болган деп те ыршыгатамалга суьедилер. Дурысында, яс Совет ѳккмети сол давды иркуьв уьшин коьп амалларды кулланган. Тек гитлерши Германия сол йылларда сав дуныяды бойсынтувга каратылган нацизм идеясы ман «авырытаган» эди. Ялгыз фашистлер тувыл, дуныядынъ коьп эллери – США, Великобритания эм баскалары Совет Союзы бу согысты коьтерип болмас деп сенген эдилер. Болса да, социализм идеясы, авыр сынавларды ѳгтип, бу ягыннан империализм идеяларыннан куьшли болып танылды. Басыннан аьдем коьрмес уйкен кыйынлыклар кеширсе де,

СССР бузылмады, душпанды бузгышлады эм енъди. Бу согыстан элимиз авыр йойымлар йибергенине, авыл-калалары бузылганына да карамастан, беркип шыкты. Кавга СССР-дынъ баъри халкларын да бирлестирди, бир-бирине аданас, кардаш, дос эттирди. Совет Союзынынъ явлары ондай зат болар деп ойламаган эдилер. Янъыларда американ Time деп аталган журналы ѳзи баслаган проектинде баъри заманлардынъ энъ де маънели фотосуьвретлерин атаган. Солардынъ сырасына совет фотосуьвретшиси Евгений Халдейдинъ Енъуьвдинъ Кызыл байрагын Берлиндеги рейхстаг уьстине салайткан фотосуьврети де киргистилген. «Огонек» деген россия журналында баспаланган бу фотосуьврет сонда ок та пропаганда иконасына айланды. Айткандай да бар, душпаннынъ юрегине кадалган байрак коммунизмининъ эдаплыгын, таза-лыгын эм ийгилигин ѳр коьтерген. Советлерди янъы етекшилер этип коьрсеткен эм согыстынъ шымылдыгына ябылуьв белгисин салган», – деп язылган сол проекттинъ сайтында.

Уллы Аталык согысындагы Енъуьвимиз савлайы ер юзи бойынша СССР элимиздинъ сый-абырайын бек йогары коьтерди, социализм идеясы ол баъри де колониаллык эзлетлигиннен кыйналган миллетлерге эркинлик, тынышлык беруьвши идеясы экенин аян коьрсетти. Фашизмнен босатылган Куьнтувар Европа, кайбир Африка, Азия эллери социализм курылысына коьштилер эм «социализм лагерин» туьздилер.

Советлер Союзын, тарихте осал атлары ман белгили политиклер онынъ халкларынынъ 1991-нши йылдынъ 17-нши мартындагы савлайхалклык референдумда билдирген ой-ниетин эсапка алмай (СССР-ды

бузылуьвдан саклав уьшин халктынъ 70-тен артык проценти тавысларын берген эди), сол ок йылдынъ 28-нши декабринде халк пан макулласпай буздылар. Сол бузылуьв сонъында уйкен патшалыгымыздынъ баъри халкларына да коьп кыйынлыклар, баьле-казалар, согыслар аькелди, туьзилген коьпйыллык экономикалык байланысларды уьзди...

Янъыларда «Рен-ТВ» телеканалын юритуьвшилердинъ бириси Игорь Прокпенкодынъ ѳзи де «Территория заблуждений» деген телеберуьвинде булай деп билдирди. Онынъ айтувы ман, СССР элимиз, эгер бузылмаган болса, сол заман Нагорный Карабах, Приднестровье, Чечнядагы согыс, элимиздеги террорист актлары, Югославияды бомбалав, Украинадагы законсыз ислер, Польшада совет аьскершилерининъ эстеликлерин бузуьвлар, солардынъ сырагысында ашлык-тан, медициналык коьмегин алып болмаганлыктан, тийисли социаллык канагатланувсыз, согыс аьлеклериннен миллионлаган аьдемлердинъ кырылуьвы да болмак эди. «Тарык эди ме экен сырагысында сондай аявсыз коьп курманлыклар, кайгылар эм баьлелер аркасы ман сондай да куватлы уйкен элимизди бузбага?» – деген соравын ол тувра кепте салды. Дурысында да, тарык эди ме?..

Болса да социализмининъ идеясы да, ѳзи де соьнмеген. Сонынъ буьгуьнги энъ ярык тири шайыты – Китай Халк Республикасынынъ Коммунистлер партиясы, сондагы социализм туьзилиси. Ол аьли де мунда етекши партия болып калады, а Китай – ѳзи аьлиги заманда экономикасы ѳрленип бараьткан дуныядынъ энъ алдышы патшалыкларынынъ бириси.

М.ХАНОВ.

МЕРЕКЕГЕ БАГЫСЛАП

Ятлав окув ярысында

Янъыларда А-Х.Ш.Джанибеков атындагы Терекли-Мектеб орта мектебинде, 1917-нши йылдагы революциядынъ 100 йыллыгына багысланып, «Октябрьдинъ саьбийлери» деген ятлав окув конкурсынынъ район кезеги ѳгтти. Мунда районымыздынъ школаларынынъ 5-8-нши классларынынъ окуьшылары катнастылар. Белгиленген шара балаларды озган юзйыллыкта болган уллы ѳзгеришлерди юреклериннен ѳткерип, туьп маънесине етуьв ниет пен озгарылды. Балалар окуган ятлав-

лардынъ темасы Россия империясынынъ бузылуьвына, уллы аьдемлери эм етимислерине, 20-ншы ѳмирдинъ уллы енъуьвлерине багысланган эди.

Конкурс бек кызыклы аьлде ѳгтти. Аьр бир катнасуьвы окуьшы ортага шыгуьвунда шалысып оқыды. Конкурс сырагылары бойынша 1-нши орынды Кадрия атындагы школадынъ 6-ншы классынынъ окуьшысы Айна Мавлимбердиева бийледи. 2-нши орынга А-Х.Ш.Джанибеков атындагы школадынъ 8-нши классынынъ окуьшысы Руслан Уразака-

ев эм Карасув авыл школасынынъ окуьшылары Альвида Арунова эм Азиза Шомоева тийисли болдылар. 3-нши орынды Азифа Сагидикова (Карагас авыл школасы, 6-ншы класс), Адильбек Торгаев (Карагас авыл школасы, 7-нши класс), Зарина Елгишиева (Эдиге авыл школасы, 6-ншы класс) бѳлистилер. Баъри баргылы орынлар бийлегенлерге Билимлендируьв управленисиннен Сый грамоталар тапшырылды.

БИЗИМ ХАБАРШЫ.
Суьвретте:
конкурстан коьринис.

Яваплылык пан аьрекетлейдилер

1-нши ноябрьде судебный пристав куъни. Бу куънди суд аьрекетин бойынша патшалык пан салынган законларды тий-исли кепте толтырувды талаплав уьстинде, солай ок баъри суд актларын эм тий-исли уполномоченный органлардын актларын толтырув куллыкларын бардыратаган аьдемлер белгилейдилер.

Ногай район эм Южно-Сухокумск каласы бойынша судебный приставлар боьлигинде 16 куллыкшы оьз аьрекетин бардырадылар. Солардын аьр бирисинин оьз борышы да бар. Бизим район еримизде аьрекет бардыратаган судебный приставлар боьлигинде куллык эки туьрли йорыкта бардырылады: бириншиси – судебный эм баска органлар актлары бойынша, экиншиси – район эм мировой судлар бойынша судебный учасокларда кавыфсызлыкты канагатлав. Сол тыныш болмаган куллыкларды Ногай районы бойынша Барият Алимхан кызы Абдул-халикова да ис йолдаслары ман этеди.

Барият оьз ис орынында белсен куллык этеди. Ол ис йыллары ишинде коьплеген Сый грамоталарга тийисли болган. Барият Алимхан кызы, Ногай район эм Южно-Сухокумск каласы бойынша судебный приставлар боьлигинин етек-шисинин орынбасары болып, аз куллыклар этпейди. Буьгуьнлерде олардын кол астында бир неше мынълаган производстволык куллыклар бар. Коьбисинше, бизим уйкен оькинишке, онынъ соьзине коьре, бизде алиментли производстволар бек коьп.

– Ногай районымыз бойынша алиментлер тоьлемейтаганлар ман коьп йолыгысамыз, олар оьз борышларын толтырмайтаган болсалар, биз олардын акша туьсетаган четларына, уйлеринде кулланатаган муьлклерине, коьликлерине тыйдажылык салмага боламыз, бизде ыхтыяр бар, – дейди Барият.

Барият Абдулхаликовадын – оьз исине бек яваплы карайтаган кыскаяклы. Аьр бир тапшырылган исти ерине тийисли кепте еткермеге бек шалысып куллыгын бардырады. Буьгуьнлерде ол юстициядын биринши класслы юристи болады. Барият кеспи байрамын оьз йолдаслары ман суьйикли ис орынында йолыгады. Барият Абдулхаликовады да, онынъ ис йолдасларын да етекшилери Гульнара Алиевна Гаджиева ман басында кеспилик байрам ман кутлап, белсен пайдалы аьрекетти йораймыз.

Г.САГИНДИКОВА.

Суьвретте: *Б.Абдулхаликова.*

Исимнинъ басы – яваплылык

Сорав. *Абдурахман Ильясович, буьгуьнлерде Сиз Ногай район полиция боьлигин етекшилейсиз. Сиз Ногай районында тувып-оьстинъиз, сол зат исинъизде коьмек этеме? Туьган еринде ислев – кыйынлы эм яваплы ма?*

– Мен асылы ман Ногай районынынъ Карагас авылыннан. Буьгуьнлерде полиция боьлигин етекшилеймен, кашанда, туьган еримде ислегеним мага эм ийги, эм кыйынлы. Кыйынлыклар аз туьыл, сога коьре, мен яваплылык сеземен. Меним ердеслеримнинъ куллыгыма берген баасы мага бек маьнели, сол баа мен баска ерде ислегенде де калай. Меним туьган еримде ислевимнинъ тагы да бир ийги ягы бар, мага сол зат куллыкка аьдем алганда да коьмек этеди, таныган, билимли аьдемлерди алмага амал бар.

Сорав. *Полицияда ислев – кыйынлы. Сиз не уьшин бу кеспида сайлагансыз? Кайдай касиетлер болмага керек полиция куллыкшысында? Буьгуьнлерде хатын-кызлар да келедилер полицияга, сол затты калай коьресиз, кызлар ислемерге бола ма яде бу йигерли кеспи тек эр кисилерге келисли ме?*

– Кашанда, полиция куллыкшыларынынъ иси тынышлардан туьыл, ол аьдилли, намыслы, йигерли болмага керек. Меним де бу кеспида сайлавымнынъ маьнеси бар. Бала заманнан алып мен аьдилсизликти суьймеймен, кыянатшылык пан куьреспеге суьйгениме коьре, милиционер кесписин сайладым. Мен етекшилейтаган боьликте хатын-кызлар да ислейдилер, олар оьз кесписин бек ийги этип юритедилер эм эр кисилерден кем туьыл.

Сорав. *Аьдиллик эм эркинлик элдинъ биринши явы коррупция болады. Сиз калай ойлайсыз, коррупцияга карсы туьувдынъ негизинде не болмага керек? Ыхтыяр саклав органларында коррупция ман кайтип куьрес юритесиз?*

– Коррупцияды тамырыннан йойытув керек, сол куьрестинъ негизи – аьдиллик эм намыслык. Кыйынлы болса да, сол исти биз баьримиз де этпеге керекпиз. Биз де исимизде коррупция ман куьресуьвге маьне беремиз. Куллыкка туьсеектен алдын аьр бир куллыкшы психический касиетлерин

Еримизде тынышлык болсын

Кайсы кеспи маьнели деген соравга аьр бир аьдем оьзинше яваплайды, йигерли эм кыйынлы деп куткарувшылар, пожарныйлар, аьскершилер кеспилерин санайдылар. Билимли деп аьлимлерди атайдылар. Мага коьре, бар сондай кеспи, бу касиетлердинъ баьрсин де бирлестиреди. Бу аьдемлердинъ сав яшавынынъ иси – энъ де керекли, энъ де кыйын, энъ де яваплы. Бу кеспида байырлаган инсанлардынъ алдында маьнели борышлар турады – гражданлардынъ кавыфсызлыгын кыянатшылардан аьжетсизлев эм оларды коршалав, терроризмге карсы туьув, коррупциядынъ баьри кеплери эм уйгынлав кыянатлык пан куьресуьв. Бу аьдемлер – полиция куллыкшылары.

Яшавда болады сондай оьзгерислер, кайзаман полицейскийлердинъ катысувы керекли болады. Сондай аьлдерде олар колыннан келгенди де эм келмегенди де этедилер.

Аджиев Темирхан Базарбай уьылы асылы ман Нариман авылыннан, мунда ерли школады битирген. Иш ислер боьлигине ислемерге яс 1997-нши йыл келеди, оннан алдын ол МЖС-та трактор бригадасынынъ бригадири болып ислеген. Ис аьрекетин Темирхан Россия МВД иш ислер боьлигининъ патруль-пост службасынынъ милиционери болып баслайды. Сол йылдан алып буьгуьнлерге дейим ол исин яваплылык пан бардырады. Ийги ислегени уьшин полицейский ДР МВД грамоталары ман савгаланган, ол «Кайратлы куллыгы уьшин» деген медаль-

СЫЙЛЫ ИС ЙОЛДАСЛАР ЭМ ИШ ИСЛЕР БОЬЛИГИНИНЪ ВЕТЕРАНЛАРЫ!

Сизди ак юректен кеспи байрам ман кутлайман!

Бар сондай байрам куьнлер, оларды мутпага ярамайды. Олардынъ бириси – иш ислер органларынынъ куллыкшысынынъ куьни – оьз яшавын гражданлардынъ кызыксынувларын эм закон ыхтыярларын саклавга багыслап ислейтаганлардынъ байрамы.

Бу куьн биз правыйорыкты саклавда оьз борышларын толтырганларды эсимизге алмага, яс куллыкшыларымызга насихат соьзимизди айтпага эм буьгуьнлерде ким оьз куллыгын этип турганларды кутламага керекпиз. Бизге, полиция куллыкшыларына, «Россияга куллык этип, Законга куллык этемен» деген соьзлер тек шақырув туьыл, олар – бизим яшав принциплеримиз, бизим аьр бир исимиз эм карарымыз сол соьзлер мен байланысли.

Бу шатлыклы куьнде мен ак юректен ийги соьзлеримди оьз яшавын суьйикли куллыгына багыслаган ветеранларга каратаман. Олардынъ коьбиси коллектив пен байланыс тутадылар, ямагат исин юритедилер эм маслагаты ман яс куллыкшыларды тербияламага коьмек этедилер. Сиз коьплеген йыллар ишинде кеспи аьдетлер туьзгенсиз, олардынъ негизинде – оьз Аталыгына алаллык, патриотизм, намыслык.

Баьри куллыкшыларды, ветеранларды, олардынъ аьеллерин байрам ман кутлайман эм берк ден савлык, наьсип, онъайлык эм исинде уьстинликлер йорайман.

А.КОЙЛУБАЕВ,

Россия МВД Ногай районы бойынша иш ислер боьлик етекшиси.

билуьв уьшин полиграф оьтеди, солай ок оны ман коррупцияга карсы туьув бойынша куллык юритиледи, полиция куллыкшысы коррупцияга аьр заманда да карсы турмага, оны ман белсен куьрес юритпеге керек. Мен айтпага суьемен район яшавшыларына, эгер меним куллыкшыларым арасында иршувет алув аянланса, келип айтынъыз, биз керекли амалларды алармыз.

Сорав. *Терроризм эм экстремизмге карсы туьув соравы буьгуьнлерде актуальли болады. Бизим райондагы аьлери акында айтсанъыз экен, Сизинъ куллыкшылар кайдай куллык юритедилер?*

– Терроризм мен куьресуьв мине коьплеген йыллардан бери оьткир туратаган сорав болады. Тек бизим районда туьыл, савлай Россия, дуьня бойынша маьне бериледи бу маьселеге. Районда аьллер яман туьыл, алдын шалув шаралар юритемиз. Мен районда дин куллыкшыларына ногайлар яшайтаган ерлерге барып, анълатув хабарласувлар этпеге керек деген ойымды айттым. Шеклендиретаган аьдемлер мен ислегенде, олар ман алдын шалув куллык юритемиз. Радикальли исламды тутатаган эм коьтер-

гишлейтаган аьдемлерди аянлав уьстинде бизим куллыкшылар гражданлар ман ислейдилер, сондай аьдемлер мен куллык туьзгенде, маьне олардынъ кардаш-туьганларына да бериледи. Куллыкты районда аьрекетлейтаган дин куллыкшылары, билимлендируьв учреждениелери, авыл администрациялар аькимбаслары ман биргелесте этемиз.

Сорав. *Биз балаларды патриотизм сезимлери бойынша тербиялаймыз, оларга коьрим этип баьтирлеримизди саламыз. Ясы етпегенлер мен полиция боьлигинде кайдай куллык юритиледи?*

– Яслар – бизим келеектегимиз, сога коьре де оларды биз танълагысы куьн элимизди етекшилеп болгандай этип тербияламага керекпиз. ПДН инспекторлары ясы етпегенлер мен анълатув хабарласувлар юритедилер, ийги дегенлерден биз оьз сырамызда ислемерге куллыкшылар аьзирлеймиз. Бу исимизде биз ямагатка, оқытувшыларга, ата-аналарга сенемиз. Бирге ислесек, исимиздинъ сырагылары да ийги болар.

Хабарласуьды
Г.Бекмуратова *юриткен.*

динъ уьш дережесининъ де иеси. Темирхан Базарбай уьылы 2014-нши йылдан алып батальонда боьлик командири болып ислейди, бир неше кере ол оьзининъ йолдаслары ман бирге терроризмге карсы операцияларда катнаскан, солардынъ ишинде – Кохановка – Кузнецовка.

Биринши караска аьдемнинъ кайдай экени билмеге кыйынлы болады деп ойлайман. Мен, куллыгыма коьре, коьп кере полиция куллыкшылары ман расаман, соьйлеймен. Олар оьзлери акында коьп соьйлемерге суьймедилер, неге десе оьз исин олар куьндеги-

лик куллыклар деп санайдылар. Болса да, сол куьндегилик ислеринде олар кайдай аьлдерде де болып каладылар, баьтирлик те коьрседилер.

Темирхан Аджиев, куллыгы кыйын болса да, аьелине де эс бермеге, аьлейи мен бирге балаларды тербияламага шалысады, олар доьрт бала тербиялайдылар. Онынъ айтувына коьре, балаларга оьзимиз коьрим болмага керекпиз, оларды тергев керек, бу ерде ол «тергев» деген соьзди ийги маьне мен айтады, олардынъ яшавы ман кызыксынув керек, сол заманда олардынъ ата-анасына сенимлиги де оьсер.

Ис йолдаслары арасында Темирхан сыйман пайдаланады. Оьзи сенгендей инсан ол, сога коьре йолдасларында да шыдамлык, аьдиллик, намыслык касиетлерин баалайды. Ол закон бойынша ислемерге керек деп ойлайды эм соьйтип ислейди.

Темирхан Аджиевинъ кесписи – йигерли кеспи. Бу ерде билим де керек, шыдамлык та керек. Куьн сайын полиция куллыкшылары, йыл шагына эм явын-шашынга карамастан, бизди кыянатшылардан коршалайдылар. Олардынъ аьр бир куьни – баьтирлик, неге десе олар аьдемлерди куткарув уьшин оьзининъ яшавларын аямайдылар. Сол туьыл ма шынты баьтирлик?

Биз полиция куллыкшыларын ак юректен байрам ман кутлап, ийгиликлер йораймыз.

Г.БЕКОВА.
Суьвретте: *Т.Аджиев.*

ГУЛЬШААР ШАНДАКОВА

(Басы 42, 44-нши номерлерде)

Соннан сонъ бир кесек заман озды. Муса, каърип кисидей болып, аьдемлерге коъринмеге уялып, оззининъ боълмесиннен шыкпай, аракы ишип, авыр ойларга коъмилип, бек эсирсе, оззининъ яшавын кыскартпага ымтылатаган болды. Уланай асылаяк ериннен оны неше кере куткарган. Тайбат пан Айшат, куллыктарын бардыра турып, коьп заман кетпей, ахыртуръли кийимлер алып, аьйдиленип юредилер. Ах, кимнинъ акшасына, деш.

Айсылу больницадан шыкканда, кайда бараягын билмей, савспекledi. Нагашакасы Адил, кешеги Сакинат кайтип йолыгарлар экен деп, ойланып, олардынъ каралдыга еткенин де билмей калды.

Сакинат Айсылуды коьргенде, талып йыгылмага аз калды. Эсин йыйып, илеятырган кирлерин таслап, Айсылудынъ алдына шапты. Балады коьргенде, сескенип кетип:

– Бу кимнинъ баласы? – деп сорады.

Айсылу йинъишке сеси мен:

– Меники, кешек, – деди.

Сакинат, уьндемей олтырды.

Ол Айсылуды оззининъ кызындай коьретаган эди. Сакинат авылда тебентели хатын деп саналатаган эди, озине карсы биревди де соьйлетпей, озы де туврасын айтып, кайбиревлер мен яв болып юретаган кыскаяклы эди.

Болган заттынъ савлайын айтып, Айсылу Сакинатка карамага тартынып турды. Сакинат та не айтаягын билмеди. Сонда уьнсизликти баладынъ йылавы бузды.

– Эмгист балады, аш болгандыр, – деди Сакинат.

– Меним суьтим йок, – деди Айсылу.

Сакинат аье-куье болды, балады аяды. Айсылу ман бирге озы де йылады. Сонъ, эсин йыйып:

– Кыйналма, бир амал табармыз, балады аш этпеспиз, – деди.

– Нагашакай кайда? – деп сорады Айсылу, коьзлерин суьрте берип.

– Тс-с! Уянтарсынъ. Ятсын сол. Ишкен, ишпеген куьни бар ма? Мине соьйтип турамыз, – деп куьрсинди кешеги. – Сен аьли тыншай. Мен озим Адилге баъри затты анълатып айтарман. Аьли ол бек шалт болган. Ишсе – боьтен де.

– Не болган ога?

– Не болсын. Билесинъ де нагашаканънынъ кайдай экенин. Конъысыларымыз уьй сала tagан эдилер. Оны да коьмек этпеге шақырдылар. Сонда аягына бир зат кирген. Эндиги бармагы караланган, аягын ерге бастыртпайды. Доктирлер, кеспеге керек дейдилер. Орысша бир зат деп айтады да сога, хайыр коьргир.

– Гангрена ма?

– Аьше, аьше. Соьйтип бола-як дейдилер. Йок, кестиртпеекпен мен, оннан эсе, оьлейим деп, биревди де киргистпей, аракы ишип, боълмеде ятады. Сенинъ нагашаканъ сондай берли.

– Баъри затты эситкен кыз, ериннен ушып турып:

– Кой, барып коьрейим, – деп

козгалды.

– Йок, йок, – деди Сакинат, – берлисинъ ме, кирме сен аьли. Мен озим баъри болган затты анълатайым.

Айсылу, соьз айтпай, разы болды.

– Аьше сонъ кирермен, нагашакамга, – деп баласына энъкейди. Бир аз кайнатылган суьтти ишкен сонъ, ол парахат болып уйклай эди...

Айсылудынъ нагашакасы картайган эди, шашлары агарганлар, бетлери тыртайганлар, таьмеки тартувдан тислери караланганлар.

– Кир, кир, – деп, Айсылуды ол сувык йойыкты.

– Нагашакай, – деп кушакла-

Сондай кыска экен яшав (хабар)

ды Айсылу, сол саьат бетине коьзяслар тыгырдылар.

Айсылудынъ хабарын Адил, артык эс этпей, тынълай эди. Таьмекесин тарта-тарта, онынъ коьзлери юмылып кеттилер. Айсылу колындагы туьтинди алып соьндирди де, шыракты тымгыстып, боълмеден шыкты.

Заман не бек тез кетеди-ав. Замирчик те мине бес ясына шыкпага туры. Кайдай акыллы бала, анасынынъ касында балапандай ювырып юреди.

Сакинат кызды аяйды. Савлай уьй куллыгын ол бажарады.

– Айсылу, – деди Сакинат бир куьн, терезеге карап, – аьне яс сага тагы да келген, Замир мен соьйлеп туры.

– Мама, мама! – деп бакырды тыста кишкей Замирчик. – Карашы, кайдай аьруьв автомат аькелген мага дядя Ислам.

Бала каралдыда аьри-бери шапкылады. «Ух-ух, трах-трах» – деп, Исламга тускап, аткышылады. – Сен оьлдинъ, оьлдинъ, дядя Ислам, – деди.

Ислам да, баладынъ айтканына ызлап, оьлгендей болып, йыгылды.

Айсылу тыска шыкканда, Замир завкланып ойнай эди.

– Кой энди, дядя уьйине кайтаяк, – деди Айсылу.

– Неге? Кайтаяк тувыл. кайтна, – деп Замир йылап йиберди. – Сен аьр дайым кетесинъ. Кетпетагы, дядя, – деди, коьзяслары шыбырып.

Айсылу, не зат айтаягын билмей, савспеклеп калды.

– Аьруьв, аьруьв, мен асыкпайман, – деди яс. Сонъ Айсылуга бурылып: – Мен оз сырымды сага айтаялмайман. Тек бил: Замирди озимнинъ баламдай коьремен.

Ислам сол куьн уьйине кеш кетти. Айсылу терен ойга коьмилип калды. Кеште де уйкы таппады. Онынъ кеше коьзлерин юммаганын кешеги Сакинат та сезди.

– Ва, неге соьйтип ойланасынъ? Сени не кадер саклап турады язык. Суьймей болса, сол кадер карар эди ме? Сен окувда заман-

да да, сонъ озы аьскерден кайтканда да бизден сени сорайтаган эди. Ол – сенинъ бактынъ. Ислам болмаган болса, сен аьли меним касымда турмас эдинъ.

– Да, – деди кыз, – мен оны билемен. Мен де, Замир де онынъ алдында борышлымыз.

Не де болсын, кешеги Айсылуды коймады.

– Сен яссынъ аьли де. Оьз аьелинъди туьз, – деди.

Ахырында Айсылу Исламга байга бармага токтасты. Сакинат аягы ер баспай суьйинди. Айсылуга яне наьсип келди деп, тоьбеси коькке етти. Ювыктарды шақырып, эки як той эттилер.

Исламнынъ аьели уьйкен эди: атасы Мырзам, анасы Урки-

Сондай кыска экен яшав (хабар)

ят, кардашы Саьлимгерей. Эки карындасы да байларыннан айырылып, уьшер балалары ман ата уьйинде эдилер. Ислам – энъ де кишкейлери. Саьлимгерейдинъ нишеси Зулейха бир албаслы, колына баьрин де алып койган, оьткир, катерсиз келиншек эди...

Тойдан калган уьйкен казанларды куьн иссисинде Айсылу ювып туры. Терлеп-писип, бала касына келди.

– Мен аш болганман, мама. Бертагы бир зат ашамага. Аьне, – деп Зулейхадынъ балаларын коьрсетип, – Мурзик пен Дияра ашадылар, – деди.

– Соьле, Замирчик, соьле, балам, мен куллыгымды кутарайым, а то эрши болар, куллыкты кутылмай, ас ишеснъ, – деп Айсылу казанды тагы да йылтыратып баслады.

Сонда Ислам касына янасып:

– Койтагы, яным, болаяк эткенинъ. Сен ас та ишкен йоксынъ. Ялгыз ишеялмай, мен де сени саклайман, – деп Айсылудынъ колынанн ыслап тургыстты.

Соны коьрген Зулейха каймийкелерин шақырып:

– Карашынъыз, «голубкилерге». Ол оны оьппеге туры, – деп селекелеп соьйледи. – Туьнегуьн уьйленгенлер, арбатында не болаяк олардан? Соьйтип кушакласып тураяктлар ма экенлер, куллык этпей.

Зулейхадынъ зыртлавын эситкен Айсылу колын Исламнан тартып алды да, баласын иертип, оззининъ боълмесине кетти.

Ислам кешеги Зулейхага барып:

– Сен сосы не затлар соьйлейсинъ? – деп бакырды. – Тилинъди тый да, оз куллыгынъды коьртагы.

Ислам соьйтип айтты деп, Зулейхага бирев мен де соьйлемей, оззининъ касиетин коьрсетип, бир юма тутып юрди. Ол Айсылуды эм онынъ баласын суьймей баслады. Соьйтип эки йыл кетти. Замир аьруьв яс деп, тоьгектеги конъысылар да балады

бек суьйдилер. Балалар бавында да ол мактав соьзлерге тийисли болатаган эди.

Ама Зулейха Айсылу ман Замирди коьрип болмайтаган болды. Бузав авырса да, шипийлерди кувалды аькетсе де, ол балады шуьшлеп турды.

– Мен билемен буьйтип неге болатаганын, – деп бакырыклады ол бир куьн каралдыда. – Айсылудынъ аягы яраспайды бу азбарга.

Онынъ ашшы соьзлерин эситип:

– Меним не куьнам бар? Бир зат болса, меннен коьрмеге аьзирсиз, – деп, Айсылу сылк-сылк этип йылады.

Эртеси куьн Замир азбарда ойнап юри эди. Айсылу артыннан

Сондай кыска экен яшав (хабар)

ясырынып карайды. Зулейхадынъ балалары аьруьв кийимлер кийгенлер, алма кайзап турылар. Мурзик, алмасын Замирге коьрсетип:

– Ашайсынъ ма, ашайсынъ ма, – деп, коьзин кыздырып, козьйды. Алма ашамага суьйген Замир алмады алайым деп ымтылады да, ерге йыгылады.

– Эй, етим, – деп елигеди Мурзик сонда ерде яткан Замирге. – Сенинъ атанъ ким? Маманъ билмейди сени кимнен тапканын, билесинъме сен оны, сенинъ маманъ бизим дядямызды аьйле сув иширтип алдырткан, дейди бизим мамамыз.

Айсылу шыдаялмады, ювырып барып, баласын ерден коьтерип алып, уьйге аькетти, оны суьйип, коьзясларын ыслаялмай, йылады. Сол арада Ислам кирди.

– Не зат болган сизге, неге йылайсыз? – деди.

– Не зат болсын, озимди де коймайдылар, баламды да коймайдылар, – деди сылк-сылк этип Айсылу.

Эртеси куьн Айсылу авырды, яткан ериннен тура алмады. Сыйырды Зулейха ярты-курты этип савды.

– Несе мунда айланып калгансыз? – деп уьйди басына кийди.

Замир тартынып, уьйден шыгып кетти. Каралдыда ол оззининъ автоматы ман, «трах-трах» деп, ойнайды.

– Басынъа болсын «трах-трах». Эртеси-кешеси яшав йок муна етим баладан, кайдан келди-ав басымызга, – деп Зулейха бакырады.

Замир уьйге кирип, баьринининъ де кеткенлерин коьрип, столда калган калдыктарды ашай эди. Дарман ишейим деп боълмеге кирген Айсылу, столдагы калдыктарды баласынынъ ашайтаганын коьрип, оны уьркитпейим деп, кайтты, юреги камсыгып, оззин тыялмай, йылады.

– Каьрип балам, сени де каьрип эттим, озимди де. Кайтейим экен? – деп йыбырдадылар онынъ эринлери.

Соьйтип йылай-йылай, ол уйклап кетти.

Сол арада уьйге кирген Зулейха Замирдинъ калдыктарды ашайтаганын коьрип:

– Оьл, обыр. Сум экенсинъ, – деп балады ийтеп йиберди.

Бала сескенип кетип, бирден шкафтынъ муьйисине басы ман урынды. Онынъ коьзлери айланып кеттилер.

– Басым, басым, мама, – деп бала бакырды.

Зулейха, кыйланган да этпей, уьйден шыгып кетти. Баладынъ аьлсиз аьлде ятканын, хьйлы заман оьткен сонъ, Айсылу коьрип:

– Не болды, балам, тур, тур. Коркыстпа мени, – деди, Замирге энъкейип.

– Мама, – деп ынъыранды сонда баласы.

Бир юма ятты Замир, каты авырып. Ойнап юретаган баладынъ бирден соьйтип неге каты авырзанын Айсылу анълай алмады.

Балады больницага еткермеге керек болды. Замир эсине бир келеди, бир кетеди, «мама, мама» деп, бакырып йылайды.

– Мен касынъдаман, амалым, – дейди анасы.

Экинши куьн Замир коьзин тегеран ашты.

– Мама, мама, – деп Айсылуды шақырды.

– Мен касынъдаман, яным, – деди анасы.

– Мама, – деди, – сен оларга, уьйдегилерге ялынып, бир зат та тилеме.

– Неге? – деди Айсылу.

Яс оззининъ яшамага аз калганын сезип пе: ким биледи, анасына йылы карап:

– Мама, мен сени суьемен. Мени тетя Зулейха ийтегенде де, мен йыламадым, тек басымды бир аз авырттым. Кенем де даяндым. Бир де шагынма деп, сен мага айтатаган эдинъ де. Вот, мен шагынмадым.

– Ах, балам, балам, неге аьсеринъде айтпадынъ, – деп Айсылу йылады.

Доктор келип, Замирди карады.

– Куьзгидинъ коьрсетуьвине коьре, аьл аьруьв тувыл, – деди ол. – Басында кан уйыган. Елке бети мен бек куьшилу урынган, баъри зат та Алладынъ эмири мен, – деп Айсылудынъ юрегине буз салып кетти.

– Йок, йок, – деди кыз, – бир зат та болмаяк па этип, доктор? – деп тизлерине шоьнькти.

Замир кешке де етпеди. Айсылу йылай алмады, Замирге карап-карап куьлди, шашларын юлкып, акылы тайып, бир зат та анъламады.

Айсылу, эки йыл авырып, яртыянлар больницасында ятты. Ийги болганда, ол нагашакасынынъ уьйине кайтты. Кешеги Сакинат ога документлерининъ табылганын да, бетсиз Тайбаттынъ ысланып кеткенин де хабарлады. Айсылуга энди баъри зат та бир эди.

– Мага энди бир зат та керек тувыл. Мен эндиги Амир мен Замирди кайтарып болмаякпан, кешек, – деп, ол Сакинатты кушаклап йылады. – Замир коьзимнинъ алдыннан таймайды, давазы кулагыма шалынып турады. Кешир мени, ясым, мен сени караялмадым.

ФОРУМ

«Туьрклер алтыны» фестивали

Экинши Савлайроссиялык «Туьрклер алтыны» яслар форуму янгыларда Татарстан Республикасында обтти. Онынъ уйгынлавылары Миллетлер ислери бойынша федераллык агентство (Россиядынъ ФАДН) эм Татарстан Республикасынынъ Оькимети. Форум Россиядынъ 15 регионныннан 190 яс катнасувыларды йыйды. Фестиваль уш куьн узагына созылды. Дагестан Республикасын форумда онынъ регионаллык кезегининъ енъувшилери – А.Асанов атындагы Нариман авыл эм А.Джанибеков атындагы мектеблерининъ окытувылары Насипхан Джумаева эм Арслан Бакиев бакилледилер.

Россиядынъ ФАДН етекшиси Игорь Баринов форум катнасувыларын хошлай берип, булай деди:

– Бизим форум – ол туьрли регионлардан яслар туьрк халкларынынъ тарихмаданият асабалыгын саклав сораваы бойынша сулып пан боылиспе болган, Россияда биринши эм ялгыз уллы билимлендируьв майдан болады. Сосындай шаралар яслар сырасында халклар ара катнасларды ийгилендирмеге эм Россия халкларынынъ маданиятын байытпага демевлик этеди.

Шарадынъ ашылувында РФ Президентининъ Администратиясынынъ етекшининъ орынбасары Магомедсалам Магомедовтынъ хошлав адреси окылды. Солай ок форумда яслар кызыклы аьдемлер мен таныстылар, йолгыгстылар, айтпага, Игорь Баринов пан, Миллет ислери бойынша Патшалык Думасынынъ Комитетининъ председатели Ильдар Гильмутдинов пан, Россиядынъ 113-нши космонавты, Россия Федерациясынынъ Баьтири Сергей Ревин мен, РФ Патшалык Думасынынъ депутаты Николай Валуев пен эм баскалар ман.

Солай ок фестиваль катнасувылары туьрк халкларынынъ асабалыгын саклав бойынша 47 социаллык проектлер аьзирлегенлер. Ийги деп Н.Айтувгановадынъ, П.Глушковадынъ, В.Кузьминнинъ, Д.Испаевадынъ эм Э.Сеитовадынъ ислери айырымланды. Енъувшилердинъ атын йыйылганларга Россия ФАДН етекшиси И.Баринов, Кемеров областинынъ Губернаторынынъ орынбасары Е.Пахомова, вице-губернатор, Оренбург областининъ ишки политикасы бойынша Оренбург областининъ Оькиметининъ председателининъ орынбасары В.Баширова билдирдилер.

Н.КОЖАЕВА. Суьвретте: фестиваль катнасувылары.

ГРАФИК отчетов участковых уполномоченных полиции Отдела МВД России по Ногайскому району

о проделанной работе за 2017 год

№ административного участка, Ф.И.О. участкового уполномоченного полиции	Дата проведения отчета	Время проведения отчета	Место проведения отчета
Административный участок №1 с. Терекли-Мектеб Ст. УУП Джумаев А.А.	02.11.2017 г.	12.00 – 15.00	с. Терекли-Мектеб, СДК
Административный участок №2 с. Терекли-Мектеб УУП Акманбетов И.А.	02.11.2017 г.	12.00 – 15.00	с. Терекли-Мектеб, СДК
Административный участок №3 с. Терекли-Мектеб УУП Кузенов К.М.М.	02.11.2017 г.	12.00 – 15.00	с. Терекли-Мектеб, СДК
Административный участок №4 с. Терекли-Мектеб УУП Рамазанов Ш.Г.	02.11.2017 г.	12.00 – 15.00	с. Терекли-Мектеб, СДК
Административный участок №5 с. Терекли-Мектеб УУП Танбулатов А.К.	02.11.2017 г.	12.00 – 15.00	с. Терекли-Мектеб, СДК
Административный участок №6 с. Терекли-Мектеб УУП Тунгатаров А.А.	02.11.2017 г.	12.00 – 15.00	с. Терекли-Мектеб, СДК
Административный участок №7 с. Эдиге, п. Имуный Тарумовского района УУП Мусакаев А.Ш.	03.11.2017 г.	12.00 – 14.00	с. Эдиге, здание администрации

Объявление

Администрация МО «Ногайский район» объявляет конкурс на замещение вакантных должностей муниципальной службы:

Ведущая группа должностей
Помощник главы МО по вопросам противодействия коррупции – 1 ед;

Старшая группа должностей
– ведущий специалист отдела экономики - 1 ед;
– ведущий специалист проектного офиса -1 ед;
– ведущий специалист отдела по юридическим вопросам и обеспечению деятельности аппарата АТК - 1 ед;
– ведущий специалист аппарата АТК - 2 ед;

Младшая группа должностей
– специалист 1 категории отдела экономики - 2 ед;
– специалист 1 категории проектного офиса - 1 ед.

В конкурсе могут принять участие лица, имеющие российское гражданство и соответствующие следующим квалификационным требованиям:

к образованию:
наличие высшего профессионального образования, за исключением младшей группы должностей, для замещения которых достаточно наличие среднего профессионального образования, соответствующего направлению деятельности.

к стажу работы:
ведущие должности муниципальной службы - стаж муниципальной службы не менее одного года или стаж работы по специальности не менее двух лет;
старшие и младшие должности муниципальной службы - без предъявления требований к стажу.

Для замещения должностей всех групп предъявляются: требования к знанию государственного языка Российской Федерации (русского языка);

требования к правовым знаниям основ:
– Конституции Российской Федерации;
– Федерального закона от 6 октября 2003 г. № 131-ФЗ «Об общих принципах местного самоуправления в Российской Федерации»;

– Федерального закона от 2 марта 2007 г. № 25-ФЗ «О муниципальной службе в Российской Федерации»;

– законодательства о противодействии коррупции.

Требования к умениям (вне зависимости от области и вида профессиональной служебной деятельности).

Для замещения должностей всех групп предъявляются требования к умениям:

эффективно планировать работу и контролировать ее выполнение;
оперативно принимать и реализовывать управленческие решения;
вести деловые переговоры с представителями государственных органов, органов местного самоуправления;
соблюдать этику делового общения при взаимодействии с гражданами

Квалификационные требования для замещения должности муниципальной службы
– **помощник главы МО по вопросам противодействия коррупции**

Образование: высшее по специальности «Юриспруденция»
Стаж: не менее одного года стажа муниципальной службы или не менее двух лет стажа работы по специальности, направлению подготовки, для лиц, имеющих дипломы специалиста или магистра с отличием, в течение трех лет со дня выдачи диплома – не менее одного года стажа муниципальной службы или стажа работы по специальности, направлению подготовки.

Знание антикоррупционного законодательства Российской Федерации. Республики Дагестан умения оценивать коррупционные риски, понятия коррупции и конфликта интересов.

– **ведущий специалист отдела экономики**

АВЫЛ КУЬНИ

Орта-Тобье, сен ярасык

«Авылым йырлайды, авылым яшайды!» деп аталып, Ногай районынынъ аяр бир авылында байрам озгарылады. Буьгуьн байрам меним тувган-оьскен авылым Орта-Тобьеде болып озды. Мен асыгыслы оьз авылыма бараман. Авылга киргенлей ок таныс орамлар, мен балалай коьрген аьдемлер, тек буьгуьнлерде олар эсейгенлер, самайларына кырав туьскен анайлар бизди йылы йолыктылар.

Бу байрамды авыл маданият уйининъ етекшиси Мавлимберди Кишинеев эм мектеб окытувшысы Сеперхан Джумагишиева усташа юриттилер.

БИЛДИРУЬВ

Аяр биримиз колтыкламага керекпиз

Эсинъизде болса, 2001-нши йыл ногаймыздынъ тарихинде, маданиятынъда ийги оьзгерис болган, драмалык театры ашылды. Сол куьннен алып буьгуьнге дейим театрымызды Москвадагы Щукин атындагы театраллык училищесин окып битирген Байсолтан Джумакаев етекшилейди. Театр труппасында бек талаплы, белгили яс актерлар куллык этедилер. Театр бир еринде турмайды. Ол аяр дайым ногайлар яшай-

Явыл яшавшылары алдына шыгып, авыл тарихи мен мектеб окытувшысы Сания Мурадовна Халилова йыйылганларды таныстырды. Онынъ кызыклы хабарыннан сонъ оьзлерининъ заньыраган сеслери мен Яхъя Кудайбердиев, Емисхан Джумагишиева, Кельдали Абдулакимов, Венера Кидирниязова, Мавлимберди Кишинеев, Сабина Кишинеева эм яс йигитлер йырлап, авыл яшавшыларын куванттылар.

Орта-Тобье авыл ясуьйкенлери Ашувхан Арслан кызы Шандиева эм Абдул-Манап Шавгарев йыйылганларды бу байрам куь-

ни мен кутлап, ясларга татымлыкты, тыпаклыкты эм ден савлыкты йорадылар.

Авылдынъ оьрленуьвине аз куьшлерин салмаган аьдемлерди де эсlediлер. Аяр бир тармакта авылдынъ оьсуьвине куьш салганларга грамоталар берилдилер.

Мектеб яшавына оьзлерининъ оьмирлерининъ аз йылларын багысламаган окытувшылык исининъ ветеранларына Сапиет Бекмурза кызы Межитова Орта-Тобье авыл етекшиси атыннан сол савгалав исти толтырды. Ол савгалаганлар ишинде тек окытувшылар тувыл, балалар бавында белсен куллык эткен аьдемлер де бар эди. Байрам барысында медицина куллыкшыларына да эс этилди. Олар да грамоталарга тийисли болып, олар уьшин де йылуьлык, ден савлык юлдызын актылар.

Байрам ерли маданият уйининъ алдында, ногай термединъ янында озгарылды. Термединъ ишинде, тек ногай азык-туьлик салынып курылган сыпыра, сонда кирген аяр бир аьдемге сол даьм аслардан берилди. Дайым оьзининъ конаксуьерлиги мен белгили меним Орта-Тобье авылым, буьгуьнлерде де оьзининъ ийги аьдетлерин йоймай, конакларды йылы йолыкты.

«Авылым йырлайды, авылым яшайды!» деп аталган байрам Орта-Тобье авылында бек кызыклы оьтті.

Г.САГИНДИКОВА.

Суьвретте: байрам шагында.

ОБСИМЛИКЛЕР ДУНЫЯСЫНДА

Пайдалы ма яде зарарлы ма?

Баьриси де кыштыкан (крапива) оьсимликти пайдасыз оьлен деп ойлайдылар, ама сол уьшын тувыл экенин биз аьли билермиз.

XX юзйыллыктынъ басында кумашты мамыктан эткенлер, ама Биринши дуныя согысы заманында мамык йок болган. Германия аьлимлери бу аьлдерден шыгув амалларын излейдилер. Олар мамыкты кышты-

кан ман карыстырып карайдылар, соьйтип, олар бу оьсимликтинъ кайдай пайдалы экенин биледилер. Кыштыканды оьстирмеге де тыныш, оны сувгармага керек тувыл, ол тез оьседди. Тек бир заты яман – кыштытады, ама сол маьселеди де шештилер немец аьлимлер, олар кумашты эткенде, кыштыканнынъ увлы ерлерин тайдырганлар.

Британия аьскершилері немецлер янъы кийим кийгенин коьредилер, болса да не заттан этилгенин билмейдилер. 1917-нши йылда согыс майданда оьлген немец аьскершидинъ кийимин аладылар олар эм кумашты тергейдилер, караса, кумаш кыштыканнынъ этилинген. Коьплеген элдер сонъында бу оьсимликти кумаш этуьвде кулланганлар.

Археологлардынъ айтуьвине коьре, бурынъгыдан алып кыштыканды кулланганлар. Оннан йиплер, сеткалар эткенлер, кийим тиккенлер. Йыл сайын Великобританияда кыштыкан ашав бойынша чемпионатлар озгарылады.

«Ногайский район» МР Депутатлар Йыйыны, «Ногайский район» МО администрациясы Ногай районынынъ территориаллык сайлав комиссиясынынъ председатели Алиматка Алимарданович Ганиевке суьйикли

АНАСЫ

дуныядан тайганы ман байланыста каты кайгыруьвин билдиредилер, ога эм кардаш-туьвганларына бассавлык йорайдылар.

«ШОЬЛ ТАВЫСЫ»
(ГОЛОС СТЕПИ)

+6

ТОКТАСТЫРУВШЫ:
Дагестан Республикасынынъ Баспа эм информация министрствосы.

Бас редактор
КОЖАЕВА Э.Ю.

Дагестан Республикасы бойынша Байланыс информациялык технологиялар эм коьлем коммуникациялар тармагында тергев салув бойынша Федераллык служба управленесинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ТУ 05-00359 (12 декабрь 2016 й.)

Колязбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтастары редакциядыкы ман келиспеске боладылар. Авторлар аьылмалары уьшин яваплылар. ДР-нынъ Баспа эм коьлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

Баспалаьга кол басылуьв заманы – 17 саьатте. Баспалаьга кол басылган – 16 саьатте.

Карагас авыл яшавшысы
Алия Каракаевага

7-нши ноябрьде 14 яска толаягы ман

Тувган куьнинъ кардай таза,
Язлык куьндей саввлели.
Коьп айтылсын сол куьн сага
Аьруьв соьзлер бек йылы.
Шешекейлер эм йоравлар
Кушагыньа сыймасын.
Занъырасын сол куьн йырлар,
Юзинънен куьлки таймасын.

Кутлавшылар: уьйкен атасы эм тетеси,
атасы эм анасы, аданаслары, кешеги.

«Шоьл тавысы» газетасына азылынъыз!

Дуныяда болган, болатан оьзгерислерди баьриннен де алдын билгинъиз келсе, халкымыздынъ «Шоьл тавысы» республикалык газетасына азылынъыз.

2018-нши йылдынъ биринши ярым йылына газетага азылуьвдынъ баалары: почта боьликлеринде – 267 маьнет 72 каьпик (индекси 51365), редакцияда – 200 маьнет.

Адрес редакции и издателя:
368850, Республика Дагестан, Ногайский район,
с.Терекли-Мектеб, ул.К.Маркса, 49
Газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru

Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)

Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 3000 экз.
Цена – 5 рублей.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.

Газета отпечатана в типографии
ГАУ РД «ИД «Дагестан»
по адресу:
367018, ДР, г.Махачкала,
Проспект Петра 1, 61.